

1854

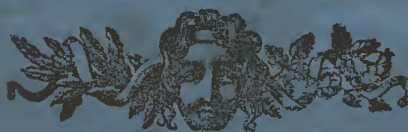
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

Ե Ր Փ Ի

ԵՐԵՐԵՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ
ԲԱՆՔՈՒՐԱԿԱՆ և ԵՊԻՍԿՈՒՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ԵՒ
ՏՆՏԵԾԵԿԱՆ

ԹԻՒ Յ — ՓԵՏՐՈՒԱՐ



ԶԱՄԻՌՈՒՆԵԼ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՂԵՐՈՅ ՏԵՏԵԾՈՒ

ՌՅԳ

50. ԲԷՆԻԿԵ ՂԱՍՈՒՆԻ

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ն

Արեւիկէ Լաւրապետներ առ այժմ ամիսը տնդամ մը կը հրատարակուի
ամէն ամսոյ 1ին՝ 32 երեսէ բաղկացեալ :

Տարեկան գինն է կանխիկ Օմիւռնիոյ համար 55 դահեկան

Վեցամսեայ " " " " 30 "

Ընսական " " " " 6 "

Տարեկան գին դուրս գտնուած տեղերու " 65 "

Վեցամսեայ " " " " 40 "

Ընսական " " " " 7 "

Ասորագրութեան տեղին է առ այժմ :

Իզմիր , Տէտէեանց գրատունը , 50 , Բեյութիէ Դարպէսի :

Կ . Պօլիս , Պատուելի Լեւոնիս Պէրպէրեանին գրատունը , 'ի Սիս-
իւֆա—փաշա խանն :

Պրուտա , Սերովլէ աղա Պարգճեանին վաճառատունը :

Տրապիզոն , Ըլաճան աղային վաճառատունը :

Ըլեքսանդրիոս , Յովհաննէս աղա Սարկոսեանին գրատունը :

Գահիրէ , Շորհափալ Տ . Ըբէլ Սիւրթարեան վարդապետին
գրատունը :

Ե Ր Փ Ի

Ե Ր Ե Ր Ե Տ Ե Ա Ն

Ա. ՏԱՐԻ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ — 1854

Թ. Ի. Ի 8

ԱՅԳԱՅԻՆ

Մեր ազգին վարդապետաց և գիտնականաց մէջ Պետրոսեան Տ. Պօղոս վարդապետը համբաւաւոր հանդիսացեալ է ոչ միայն գիտնականութեամբն և բանասիրութեամբը, այլ և հնախուզութեան մասնաւոր յօժարու թիւն և սէր մ'ունենալովն. ուրուն սուր գիտողութեամբ ըստողածներէն ազգային լրագրաց մէջ մերթ ընդ մերթ գրուած էան. որոց մէկն ալ աս հետեւեալ յօդուածն է, որն որ իւր ներքին մտերմին և մեր ալ թըղթակից բարեկամին քով գրուանուելով, և այժմ առանձին նոսմակաւ Կ. Պօլսէն Արքայ Արարապեան յուղարկած ըլլալով, մեք ևս անոր հաւատարմութեամբ հրատարակութիւնն արժան համաբեցինք:

Յիշեալ գիտնական վարդապետը թէ Փոքր Միա և թէ Հայաստան երկար ճանապարհորդութիւն ըրած ըլլալով, շրջած տեղերուն վրայօք հետաքրքրութիւնները՝ ըստ իւր գովելի անխոնջ ջանիցն անտարակոյս դրի առած ունենալու է. երանելի թէ այնպիսի գրուածներէն արժանաւոր համարածը ինքնին ախորժէր ազգային լրագրաց միջոցաւ բանասիրաց հաղորդել:

Ահաւասիկ մեր թղթակցին առմեզ ուղղած նամակը.

« Մեծարոյ Տեառք

Առ հետեւեալ գրուածքը Տ. Պօղոս Պետրոսեան բաղնիքաւ վարդապետն, թրակիոյ առաջնորդութեան ժամանակը, նոյն վիճակին մէջ գտած յիշատակարաններէն հոնք և հարցաքննելով ասգիշէն անգիշէն ընդունած տեղեկութիւններն ալ վրան յաւելցուցեր է. որն որ ինձ տուած ըլլալով, ես այնպէս համարեցի թէ ըստ բաւականին ազգային տեղեկութիւն մըն է, թէ և մասնաւոր, ուստի և Այնիւ ըստ բեկամացք քննելու յուղարկեցի, որպէս զի եթէ

և Ձեր դատողութենէն ալ այնպիսի կարծուի՝ հաճիք ձեր Արքի Արարապէան բանասիրական ամսականութիւն մէջ տնոր ալ մէկ խորշ մը շնորհելով տալ բանասիրաց արդիւն ընթեռնուլ : Որուն հաւմար , ինչպէս որ աղահով կրնամ ըլլալ , նոյն յարգոյսպատիւ Հեղինակին ևս Ձեր բարեկամութենէն շնորհակալ պիտի ըլլայ :

Արքիէի Պետրոսեան ,

Կ. Պոլիս ,
26 Դեկտ. 1835

ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Կէլիպօլ ծովեղերեայ քաղաքը՝ որ Սարմարայի ծովուն ծայրն իբրև Դարգանելի նեղուցին բերան իւրմէլի կողմն է , Լափսէքիի գիմացը և Չանաքքալէէն վեց ժամու չափ աս դին , Յունաց հին քաղաքներէն մէկն է դէպ ՚ի ծովը տարածուած , ու շատ վայելաւոր տեղ մը շինուած է . որուն առաջքէն ծեծելով կ'անցնի Պօլսոյ նեղուցին յորձանքը , և օդը կը քաղցրացընէ , ուստի իրաւամբ կոչուեր է Քալէ քօլ , այն է Բարի քաղաք , ու միշտ ալ աւանաւոր եղած է :

Քաղաքին առաջքը եղած ծովուն փոքրիկ գոգը աւազանի նման ձևացուցած են , (կ'երևի՝ Տաճկաց ժամանակը) նաւ մը մըտնալու չափ նեղ անցք մը կամ գուռ մը թողլով , որուն մէջ բաց ՚ի մանր նաւակաց քառասունի չափ փոքր նաւեր կրնան խիստ ապահովութեամբ կենալ գրեթէ առանց խարխիս ձգելու : Օրովուն մօտիկ բլրակին վրայ ունի քայքայեալ բերդ հին Յունաց ժամանակէ մնացած : Այս քաղաքը Եւրոպեան Տաճկաստանին Սարմարայի վրայ յետ թիւրքերտաղու երկրորդ նաւահան

գիստն ըլլալով խիստ բանուկ է . ու իր հարկաւոր եղածը ցամաքէն ու մանաւանդ ծովէն առատութեամբ կը մատակարարի : Օսմանեանց տիրելէն յետոյ ալ իր յարգը պահած է . յառաջները մեծ տօնավաճառ կ'ըլլայ եղեր : Պօլսոյ արքունի վառօդարանները չի կանգնուած՝ վառօդը հոս կը շինուէր , նոյնպէս մինչև մօտ տարիներս՝ առաջատի կտաւն ալ հոս կը գործուէր , որ բնակչաց ապրուստին և առուտուրին մեծ դիւրուի կ'ըլլար : Այլ և առ տաճիկս , ՚ի մասնաւորի անուանի եղած է Կէլիպօլ ասով որ իրենց հին քաջերուն և մեծ շէյխերուն գերեզմանները կան հոս , և մինչև հիմայ թէքքէներու և զանազան կարգէ Տէրօլիներու բաղմութի կայ : Միայն ջրոյ կողմանէ նեղուց թիւն կը կրէր , և ան ալ այժմեան բարեսիրտ Ինքնակալը հոգաց մեծ ծախքով ՚ի 1836 : Հայոց թաղը՝ որ 150 տունէն աւելի են , քաղաքին ծովահայեաց կողմը բարձր և օդը խիստ սպտուական տեղն է հաստատուած :

Արդ ՚ի 1832 , Յունիս ամսոյ մէջ դնացինք աս քաղաքը , որ թէքիրտաղու առաջնորդութեան վիճակ է՝ և կը փափագէինք իմանալ թէ քաղաքիս Հայք ուսկից և երբ են եկած , ու ետեւէ եղանք հին գրոց յիշատակարանները և մնացորդ կոնդակները քրքրելու . գտանք եկեղեցւոյ յիշատակ տուողաց անուանքը , և տեսանք որ բաւական ծանօթութիւն է տուած Պելլաիւլ կոչուած Յովհաննէս վարդապետը՝ ոպատուորն և գրագիր թրակիոյ ա-

առջնորդ Կրետացի Լբրահիմ
Եպիսկոպոսի . որ երբոր սուրբ
Լքմիածին գացեր ու կաթուղիկու
սութեան յաջորդեր է , աս Յով
հաննէս Եպիսկոպոսին է յանձ
ներ Թրակիոյ առաջնորդութիւն ,
և անալ 'ի ՌՃՁԵ Հայոց Թուին ,
'ի Սեպտեմբերի 25 , եկեր հա
սերէ Կէլիպօլ , գրեր է աս յի
շատակագիրը , որմէ մեղի հար
կաւորը հոս կը գրենք ըստ մեծի
մասին ոճը անփոփոխ պահելով .
Լբդ սա յետ պատմելոյ Թէ յայն
ժամ եկայ 'ի Կէլիպօլ . յիշատա
կարանները քննելի , չգտայ Հայոց
հոս եկաւորութիւն լիակատար պատ
մուի մը , և սկսայ հարցանել ծե
րունի քահանայից , և աշխարհա
կանաց և պառաւանց . այլ և ո
րոնել ծայրատ կոնդակները , ե
կեղեցւոյ մաշտոցներու և այլ
գրեանց յիշատակարանները , աս
պատմութիւնը կը կարգէ այսպէս .
Կէլիպօլը ոցնախնիքն են , կ'ըսէ ,
յաշխարհէն Կամախու , և անոր
վնձակի զասապայից և գիւղա
րէից , այսինքն Կամախու , Լ
պուշտայու , Լբմուտանու , Լնի
նու , Կամրկապու , վերի գիւղէն ,
(որ Թերեւս Լպուղէին է) . և
Չարակ գիւղէն , (որ այժմ Հայ
հոռոմոց գիւղէ) և յայլ գիւ
ղորայից . Որք նեղեալ 'ի ձեռաց
բռնաւորաց , վտարանդի եղեալ
սամբ և տեղեօք , ցան և ցիր ե
ղեալ 'ի կաղմանս Լիպտուլու , 'ի
բաղմաց սահաւն մնացեալ , եղեգ
նեայ խղամբ յարկս յորինեալ
'ի ձորակս և 'ի լեռնամէջս , մին
չև եկեալ հասեալ և անցեալ ընդ
ծովն յայս կոյս 'ի Կէլիպօլ մնա
ցեալ են . Յետ ժամանակի ու

րիշ նոր գաղթականք ալ եկած
են հոս Լբուլիսի և Սիւնեաց
կողմերէն * .

Եւ ասոնք իրենց ընտանեօքն
բնակութեան տեղի ըրեր են քա
րաշէն իջևան մը , որ Քէվրան սե
րայ կ'ըսուի եղեր , և յետոյ Լբ
մէնի խանի կոչուեր է , և զի հի
մա կիսով չափ քայքայած ըլա
լով՝ որ երկրաշարժութենէ կոր
ծանած ըսին , անբնակելի է
Քէօհնէմիշ խան կ'ըսուի . որուն
մէջ մենք ալ շրջեցանք , կրկնա
յարկ է շուրջանակի սենեակներ ,
և մէջ տեղ քարակոփ և քառա
կուսի խոր ջրչեղձ ունի հիմա կէ
սէն աւելին լեցուած , որուն մէջ
իրմէ ձևացուցած սանդուխէն
մէկ մարդ մը կրնայ զգուշութե
լիջնալ և ելել : Ըս խեղճ աս
տանդական Հայերը աս պանդո
կին մէջ իրաւ պատասպարութե
ր են , բայց հոգեւոր մխիթարութենէ
զրկուած , եկեղեցի չունենալ
նուն համար սուրբ պատարագի
ձայն ալ չի լսելովն . և իրենց
առանձին տուններ գնելու ու
կալուածք ստանալու յօժարու
թիւն չը ձգելով կամ կարողու
թիւն չունենալով մնալով կրկենան
եղեր վերջերին գիտելով , Թէ
ուր կ'երթայ :

Ըսոնց առաջնորդը Ռուգ Գրի
գոր վարդապետը կ'ըլլայ , որ
ասոնց և Թէքէրտալ բնակողաց
առջևնին անցեր կուգար . և իր
հետը բերելով սուրբ Թագա
ւոր հռչակուած Քրիստոսի բեւե

* Թեպէտ Կէլիպօլը ոցմէ տմանք ըսած
ունին որպէս Թէ իրենք Պարսկաստանէ գաղ
թած ըլլան :

ուր, որ ժամանակ մը խառը գիւղ
կը դնէ, ուստի ան տեղւոյ եկե-
ղեցւոյն անունը՝ սուրբ Թագա-
ւոր կը կոչուի. ու ինք բուն կա-
մախցիները, Սենեկցիները և Վա-
սիցիները կը բնակեցնէ Թեքիւ-
տաղ, երբ որ նոյն քաղաքը Տիւս-
աէմ փաշան մեծաշէն մղկիթ մը
շինեւով կը շէնցունէր երկու հա-
րիւր տարի մը յառաջ (ի 960 ա-
մի Հիճրէթին) : Այս ժողովրդոց
մէկ մասն ըլլալով Կէլիպօլ պիւ-
տըսպարուողքն, Գրիգոր վար-
դապետն անոնց այցելութեան
երելով, տեղւոյն այլադպեաց ու-
րին ընծայ, նրին կաշառք տա-
լով կը հաճեցունէ մեծամեծները,
ու պանդոկին մէկ քանի սենեա-
կը միացնելով եկեղեցի կը ձեւա-
ցնէ, ու հանդիսիւ ալ կ'օծէ,
և ինչպէս որ իրեն յայտնուած
կ'ըլլայ տեսլեամբ՝ սուրբ Թորոս
կ'անուանէ, ժողովրդոցը քանի
մը տարի առանց եկեղեցւոյ մը
նալէն ետեւ : Արդ թէ ան ժա-
մանակ ան անմխիթար և տարաշ-
խարհիկ ժողովրդոց ինչ մխիթա-
րութիւն եղաւ, զի տեսան եկե-
ղեցւոյ օծումն, և շնորհաբաշխ
խորհրդոց մատակարարութիւն-
ները, ինչպէս որ տեսած էին ի-
րենց հայրենիքը, մենք չենք կա-
րող անոնց սրտիցը ցնծութեան
թարգման ըլլալ, ու ժամանակիս
նորասիրաց ալ հաւատարմացնել :

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀՆԱՐԻՑ ԵՒ ԳԻՒՏԻՑ

ՊԱՏՄ ՈՒԹԻՒՆ *

Ժ.Ե. 16^ր Դար

Երբ կ'ըսկսէր Եւրոպացւոց
գիւտերը Նոր-Աշխարհին մէջ
տարածուիլ, Եւրոպիոյ մէջ ար-
ուեստները, գիտութիւնները և
մտաւորական աշխատասիրութի-
ւները խիստ սաստիկ պայծառու-
թեամբ կը փայլէին : Արիօթ,
Թասօ, Սաշիպէլ, Սարօ և գլու-
խաւորաբար Րաֆայէլ տ'Երպէն
ժամանակին խիստ երևելի մար-
դիկներն էին. առ վերջինը պատ-
կերահանութեան սահմանները
ընդարձակեց, վայելչութեան կա-
նոնները հաստատեց, և իր գործ-
քերուն մէջ վայելչութիւնը, բը-
նական գեղեցկութիւնը, ու գե-
ղեցիկ պարզութիւնը յուցուց,
որ մինչև ան ատեն անծանօթ էին :
Միշէլ - Լեֆ որ երևելի քանդա-
կագործ, քաջ պատկերահան,
քաղաքական և պատերազմական
ճարտարապետ մ'էր, իր հրա-
շարուեստ բարձր գաղտփարնե-
րովն և իր ընդարձակ ճարտարա-
մտութեամբը Փլորէնցյոյ մէջ
երևելի հանդիսացաւ : Կոպեռ-
նիկոս Պիւթագորեան ենդագրու-
թիւնը հաստատելով՝ աշխարհիս
ճշմարիտ գրութիւնը բացատրեց,
որով աստղաբաշխական գիտու-
թեան մէջ շատ փոփոխութիւն-
ներ մտաւ : Քէփլէր կենդրոնա-
խոյլ և կենդրոնաձիգ դօրութիւ-

ները գտաւ , ու անոնց օտէնըները սարկեցուց . Եւ Վերջապէս Պագան յետագայ դարերուն մէջ երեւան ելլելու երեւելի դիւտից մեծագոյն մասը առաջուց կը գուշակէր . Եւ մեծ բնախոյրը փորձեց որ ժամացոյցը լերան մը դագաթան վրայ տեւի շուտ կը քալէ , բան թէ հանքի մը մէջ տեղը . Թէ որ ծանրութեանց զօրութիւնը լերան վրայ պակի ու հանքին մէջ տեւիայ , կ'երեւի թէ , ըսաւ , երկիրս սուրճ ձգու ղութիւն մը ունի . Փորձառութիւնն ամէն մասամբ իր քաջածանօթ նախատեսութիւնները հաստատեց :

Եւ դարուս կէսին ատենները ատրճանակներ , հրացաններ , ամբիկներ , և ռումբեր հնարուեցան , յանսէն առաջին ակնուցը շինեց . յան Սէթիսո՝ առաջին հեռագիրտակը . Քէմբեր և Եւրիշ անուանի ատաղարաշխներ անմիջապէս աս գիւտին հոգ տարին և խիստ կատարելագործեցին : Երջնպէս վեշտառներորդ դարուն մէջ առաջին անգամ ժամացոյցներ տեսնուեցան Եւրեմպուրկի մէջ :

Չանձրացուցիչ և շատ երկայն պիտ' ըլլար թէ որ հարկ ըլլար աս ծաղկեալ միջոցիս բոլոր երեւելի պատկերահանները , մեծ բանաստեղծները և անուանի գիտնականները և արհեստաւորները մի առ մի թուել . Ռաֆայէլէն և Միշէլ - Լիժէն ետեւ՝ Լը Փէռուժէն , Լէօնար տը Վինչի , Լէթրուա Քարաշ , Քարալմոս , Լը Տոմինիքէն , յան Կուժոն , Ժիւլ Ռոսէն և Փոլ Վէռոնէզը

յիշատակելով , կարծեմ բուական ապացոյցներ են աս դարուս մէջ գծագրութեան և քանդակագործութեան՝ կատարելութիւնը բարձր աստիճանը հասնիլն իմանալու համար :

Խալիսյ մէջ վերստին արծնածի վրայ գծագրութիւնը գտնուեցաւ , որ կորսուած էր . դնդասեղի և բամբակէ կտաւի կամ խաշած և գործուած կերպարի կերտարաններ հաստատուեցան առաջին անգամ , և Ժիւ Կոպլէն սկսաւ շիկակարմիր ներկել , որ մինչև հիմա Կոպլէնցուց ծիրանեգոյն չուխան կը կոչուի :

Օխտխտար և գետնախնձորն Եմերիկայէն Եւրոպա բերաւ Սրբ Պրանսիդ Տրէյք : Եւս վերջին տունկը , որ երկար ատեն անարգուած էր , հիմա երկրագործներուն և քիմիագործներուն աշխատութեան ձեռքովը Եւրոպական երկիրներուն խիստ երեւելի բերքերէն մէկն է :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԳԵՂԱ ՔԱՃԻՈՒՄ

Կամ

ՆԱԽԱՆԱՄՈՒԹԵԱՆ ԳԱՆՏՆԻԷ՝

Օր մը , Քայիթօ իր կնոջ քերիտանէից վրայ խօսելով , ըսաւ . “ Եւ աղանդին ծառայողները այնպէս կամակոր են , որ բան մը չի կրնար յաղթել անոնց . մեր տանը պատկից գերիներուն մէջ հազիւ տասն ու եօթը կամ տասն և

ուժը տարեկան երիտասարդ մը կայ որ ուժը օրուան մէջ երեք անգամ ծեծ կերաւ, իր կրօնքին աղօթքներն ընելու ժամանակը բռնուելուն համար • բայց առ պատիժը բանի տեղ չի գնելով դարձեալ զանոնք կրկնելը լսեր են :

Ար երիտասարդին հաւատայ այսպէս հաստատութիւն լսելով, Աննա և իր մայրը իմացան որ պիտի կրնան այսպէս հաւատարիմ երիտասարդի մը վտանհիլ : (Աննա ժամանակ գտնելով, գնաց գերիւնեբուն արգելարանին վրայ նայող իրենց տանը պատուհանին մէկը քիչ մը բացաւ, և գերին մինակ տեսնելով թիւը երկնցուց, և թաշկինակով մը նշան ըրաւ որ մօտենայ : Ար խեղճը սաքերուն կէրած ծեծին պատճառաւ չկրնարով կայնիլ, իր ծնկերուն վրայ սողալով մօտեցաւ, և զինքը կանչողին նետած ստակները ժողկելէն ետեւ, քաղցր ձայն մը լսեց, որ հաղիւթէ կը լսուէր • “ Վաղը դարձել հոս գտնուէ, բարի երիտասարդ : ” Ար ըսելով, վանդակակապառ պատուհանը գացուեցաւ :

Հետեւեալ առտու նոյն ժաման երբ բոլոր միւս գերիները դործքի էին իրմէկտա, որովհետեւ աշտատէլը կարողութիւն չէր մնացեր, Աննա նոյն նշանն ըրաւ • առաջին անգամէն աւելի տոտակ և նամակ մ'աղնետեց, որ առ խօսքերը կը պարունակէր :

“ Բրիտանացի եղբայր

Հաւատարիմ մէջ ունեցած որիւթիւնը լսելով, ապահով եղբ որ դուն կրօնքը որոված ես, և թէ Աստուծոյ հաւատարիմ ըլլալովդ, անշուշտ միշտ ալ հաւատարիմ պիտի

լըստ հաւե որ ընկերներուդ մէջ մէկը գտնուի, որուն խորհուրդները կ'որենաս հաղորդել : Ըզբեղ գնելու ենք • բայց զմեզ գերուէ աղատելու համար մեր ցուցնելու միջոցները Դ գործ գնելու ես : Դեզի տար պատասխանը գրէ • և նոյն տեղէն մեզի հաղորդէ զայն, որ կից մեր դժուարները քեզի խնայուցինք • Աստուած քու պաշտպանդ ըլլայ • Բրիտանացի եղբայր :

Բրիտանացի Դ Դ :

Ար նամակը երիտասարդ գերիւնի սիրան սւրբաութիւնը լցուց • երկու Անապօլսեցի գերիներու ցուցուց, որոնք իր հետը ծախաւաճ էին, և անոնց վրայ ալ վստահութիւն ունէր • երեքնին մէկտեղ շնորհակալ եղան Աստուծոյ իրենց այսպէս ծառայութիւնը միտքանութեամբ գրեցին :

Բայց ան պատուհանն այնուհետեւ չէր բացուեր, ուրկից իրենց երջանկութիւնը կ'ըտպասէին • Ինչ նեղութիւն և ինչ երկու իրենց խեղճ սրտին մէջ ծագեցաւ • Վերջապէս չորրորդ օրը Աննա Վայիթօյի առջեւէն ազատելով, որ բոլոր այսչափ ժամանակ տկարութեանը պատճառաւ տունը մնացեր էր, ուրախութիւն նշանն ըրաւ, առջի երկու տնդամէն աւելի շատ ստակ սփռելով • ասկէ զատ առասան մը իջեցուց, և երիտասարդ գերին պատասխանը անոր կտպեց : Աննան շուտով զանմօրը տարաւ • և երկուքնին մէկ տեղաս հետեւեալ նամակը կարդացին :

“ Պաշտպանք իմ

Աստուած զձեզ ձեր դժուարները մէջ սրահէ և ձեր ինքի բոլոր մարդասիրութիւնները վարձատրէ : Աս ձեզի պէտ անհամբերութեամբ կ'ըտպասէմ քրիստոնէից մէջ դառնալ, ոչ միայն գերութեան աղատելու, այլ և կրօնք

տղմելու համար . որովհետեւ հինգ տարեկան էր . երբ գերի տարին զիս : Մակայն կրնամ ձեզի վառահացընել թէ՛ ես բխտանեայ եմ . թէ ե միայն մէկ ազօթք մը գիտեմ . որն որ մարտ իմ մանկութեանս մէջ տորկցուց ինձ : Հասնեցամ կը կրկնեմ զան եւ առոր համար է որ ինձի հետ տղայէս գէշ կը վարու ին . բայց Աստուած կը քս ջալերէ զիս որ միշտ շարունակեմ : Հասնեցամ երազիս մէջ կը տեսնեմ զինքը . շատ չէ՛ Անիկա, ինձի բաւ որ քիչ ասեմէն զիս պիտի աղատեն : Զեր հրամանները կատարելու պատրաստ եմ . և երկու յետապօսեցիք ընկեմէրս ու վրայ վառահ եմ . մենք մեր կեանքը պիտի գոհենք ձեր խորհուրդը կատարելու համար :

Ամենաուեր եւ անկեղծ

Բարեկամ յեր ո

Այս պատմասխանը Մենային և Մեղեգային յայտարար . բայց մօրը սրտին մէջ կորսնցուցած զաւակաց վրայ զգացած ցուրը նորոգուեցաւ . “Աս գերին , բաւ , հինգ տարեկան հարակին մէջ իր ազատութիւնը՝ կորսնցուցեր է . անդրանիկ որդիս ալ առ առաւրթին մէջն էր երբ որ իմ բազուկներուս մէջէն յափշտակեցին զան . — թէ որ անիկա ըլլար . կրկնեց Մենան , Մեղեգա իր լացը խափանելով . “Ատուած ամենակարող է . աղջիկս , սրտատխանեց . Մանկայ զիս քովդ բերաւ , կրնայ զամէնքու ալ միացնել . բայց նրշափ նոյն տարեկան տղաներ առ բարբարոսները գերի տարին : “Այսու ամենայնիւ մաքերնին գրին նամակով երիտասարդին ո՛վ ըլլալը և իր ընտանեացը վրայ ի՛նչ ծանօթութիւն ունենալը հարցնել : Հետեւեալ առտու մաքերնին գործքի գրին , և միւս օրը պատմասխանը աւին , Գերին կ'իւ մացընէր իրենց որ իր ծնողաց վրայ քիչ գաղափար ունէր . միայն ան կը յիշէր որ իր անուեր

Մոտոն էր . թէ իր մօրը , քրոջը և իրմէ տղտիկ եղբօրը հետ գերի տարուեր էր . և իր մայրը սովորութիւն ունէր զիրենք մէկ տեղ սուրբ Կուսին պատկերին առջևն աղօթք ընել տալու :

Առ տեղեկութիւնները մօրը և աղջկան մտայ մէջ ամենեւին տարակոյտ մը չի թողուցին , և առոր վրայ զգացած շափազանց ուրախութիւնին պարտաւորեց զիրենք նամակին կարգալը թողուլ . քիչ մը : Մենա , վերջապէս , իր սրտին խռովութեանը յաղթելով կ'ցու շարունակել զան :

Երիտասարդ գերին կ'իմացընէր թէ մինչև ան տարին զիրենք ծախաւ առնող Տարապուզի ծախս պատակին հետն էին . թէ առ ծովապատակը նէապօլտեցի նաւէմ՝ երեք ամիս առաջ բռնուելով՝ երկու նաւերը իրարու զարնուեցան , իր փոքր եղբայրը քրքրատանէից մէջ նետուեր էր , և ինքը չի կրցեր էր անոր պէս ընել . ու երկու նաւերն ալ միասուելով իրարմէ զատուեր էին իր տէրը Ղէզայի բաշուելով , և ծովապատմութենէն հրաժարելով իր բոլոր գոյքը և գերիները ծախեր էր , որոնց մէջ կը գտնուէր ինքը և խօսեցած երկու Մեապօլտեցիները որոնք առ սրտեւրաղմին մէջ բռնուեր էին :

ԱՇԽԱՐՀԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐԱՍԿՈՍ

Դամասկոս (Համ) , աշխարհիս իսկառ հին քաղաքներէն մէկն է ,

օղը՝ քաջառօղ՝ իր բնակչոց
 ճիշդ թիւը 150,000ի կը հասնի :
 Իր գեղեցիկութիւնն Արաբացի
 բանաստեղծի մ'երեւակայութիւ-
 նը այնչափ շարժեց , որ չափա-
 զանց յափշտակութենէն ըսաւ .
 « Դամասկոս տիեզերոց ճակատը
 իբրեւ աստղ կամ ադամանդ մը
 կը փայլի » : Արկիրը բեղմնաւոր
 է , ու արդիւնքն ալ առատ :
 Փողոցներն աղէկ քարայտակած
 ու ամէն կողմ տարակներ (գաւ-
 տըրմ) շինուած են . տուները
 հողէ և աղիւսէ են , արտաքին
 երեւոյթը՝ պարզ , բայց ներքին
 կողմը խիստ շքեղ է : Զբոսիսնե-
 րով և աղբիւրներով զարդա-
 րուած :

Այս երեւելի քաղաքը բազմա-
 թիւ անուանի յիշատակարաննե-
 րէն զտա , երեւելի մզկիթ մը ու-
 նի , որ Վահմէտականաց բոլոր
 մզկիթներէն աւելի մեծ տարա-
 ծութիւն ունի : Այս գեղեցիկ
 շէնքը հինգ հարիւր յիսուն ոտք
 լայնութիւն ունի , և պարփիւր
 (տումազի մէրմէր) , կրանիթ (փա-
 լանտըղ թաշը) , և գոյնզգոյն
 մարմարիանի սիւներով շինուած
 է : Չորս դուռն ունի , որոց ա-
 ռսջներ հիւսիսային կողմն է , եր-
 կրորդը՝ հարաւային , երրորդը՝
 արեւելեան , և չորրորդը՝ արեւ-
 մըտեան : Այգիթին երեք աշտա-
 րակներէն (մինարէ) 75 երգեցիկ-
 ներ (միւսկզմին) աղօթքի կը հրա-
 ւիրէին զՎահմէտական ժողովուր-
 դը : Դմբէթէն արծաթեղէն և
 ոսկեղէն շղթաներով վեց հարիւր

կան թեղ կախուած էին , ու 13
 հազար տղամազան ամոց գիշեր-
 ները կը փռէին :

Այս հոյակապ և մեծագործ շէն-
 քը , որ Արաբացւոց ճարտարա-
 պետութեան երեւելի դործն , ու
 իրենց փառացը յիշատակարանը
 կրնայ համարուիլ , հինգ միլիօն
 հինգ հարիւր հազար տուգաթ
 արժեք :

Այս մեծագործ մզկիթէն զտա ,
 Դամասկոսի յիշատակութեան ար-
 ժանի երեւելի շինութիւններուն
 մէջ կը տեսնուին՝ կարաւանաց
 համար սրուած Շուկան , քա-
 ղաքին կառավարչին Պալատը , Ա-
 սպի Իշա , Ալ-Էյան Կալա ըսուած
 խանքը :

Այս քաղաքն աւելի իր սրճա-
 րաններուն շքեղութեանը և զար-
 դարանաց կողմանէ նշանաւոր է ,
 որոց շատերը գետին մէջ ցիցե-
 րու վրայ շինուած հետաքրքրու-
 թեան արժանի են :

Յունուարի Հանելուկը պատկ
 կը նշանակէ , որուն լուծումը Պ.
 Հայրապետ Շահմէքիւեան՝ յար-
 դելին մեղ ուղղած ըլլալով , կը
 փութամբ նորին խնդրանօրը հան-
 դերձ նամակաւ հրատարակել զան-

Արդոյ Հրատարակիչք

Արդոյ Արատարեան

Չէր պատուական օրագրոյն Յու-
 նուար ամսոյ մէջ գրուած հանելուկը լուծեցի ,
 որ պատկ կը նշանակէ , ուստի եթէ արժան համա-
 լիք՝ այս լուծումը ի բոլոր Արատարեանի միջոցաւ
 հրատարակել պատիւ կը համ ըրիմ նուազանէս :
 Զմիւռնիս , 4 Յունուար 1854

Ն. Ժ.

Պ. Հայրապետ Շահմէքիւեան » :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԻՆԴԻՐ

ՏԱՃԿԱՍՏԱՆՈՒ ԵՒ ՌՈՒՍՏՈՅ

Բազմաթիւնը

ՌՈՍՏՈՒՄՆԱԿԱՆ ՌԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՌՈՒՍԵՅ

ՅԱՆՁՐՆ ՈՒ ԼԵՋՈՒՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՏԱԿ ԸՆԴՈՂ ԿՈՂՑՎՐԹՈՑ ԿԻՏՈՆԸ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՅ Ի ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

Ը. 1.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՆՈՑԵԱՆ ԱՂԱՆԻՈՑ

1353

Անորատիպ տրքայիւ կը գտնուի 'ի Կոստանդնուպօլիս .
և 'ի Օսմանիա , Տէտէեան Լղըարց գրատունը ,
Կիւն է թ դահեկան ,

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Մեղալին յիշատակարան 105

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

Հնադից և դիւտից պատմութիւն (շարունակութիւն) 108

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Մեղեղա Քաշիւղի , կամ Նախախնամութեան
դպրանքը : 109

Մշակութիւնը . — Դամասկոս 111

ՀԱԶԱՐԵԻ ՄԵՎ ԴԻՇԵՐՆԵՐ

Պատմութեան եւ պարզութեան պատմութիւնը (շարունակութիւն) 61

— 20^ր Գլխի 62

— 21^ր " 66

— 22^ր " 68

Սե. Աղլինեանի երկուստարգ թագաւորին պատմութիւնը 69

— 23^ր Գլխի 70

— 24^ր " 72

— 25^ր " 75

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. ՉԱՄԱՆԵԱՆ

Սուլթան Պալէզիա Ե. Եւսթորմ (Գլխի) 41